

Running head: HET EFFECT VAN SOCIALE ANGST, EENZAAMHEID EN PIEKEREN
OP DOMEIN GEBONDEN IDENTITEIT SCHOOL EN GEPEST WORDEN

**Het Effect van Sociale Angst, Eenzaamheid in Relaties met Leeftijdsgenoten en
Piekeren op Domein Gebonden Identiteit School en Gepest worden**

Marsha Bos (3856100), Dhillani Kwint (4255437), Melody Mijnsbergen (4140925) en
Charlotte Stoop (3926761)

Universiteit Utrecht

Groep 4

Cursus: Bachelorthesis Pedagogische Wetenschappen (200600042)

Docent: Q. A. W. Raaijmakers

Datum: 17-06-2014

2^e beoordelaar: W. W. Hale

Aantal woorden: 4922

Abstract

In this study, the effect of social anxiety, loneliness in relationships with peers and rumination on identity context school and peer victimization, is investigated. Furthermore, the relationship between identity context school and victimization, is investigated. The sample in this study consisted of 513 high school students (age 12-16) from different high schools in the Netherlands from the first and second year of Hoger Algemeen Voortgezet onderwijs [HAVO], Voorbereidend Wetenschappelijk onderwijs [VWO] and Gymnasium. Social anxiety and rumination were measured by using the Dutch version of the Screen for Child Anxiety Related Emotional Disorders [SCARED-NL] and loneliness in relationships with peers was measured by using the Leuvense Eenzaamheidsschaal voor Kinderen en Adolescenten [LEKA]. The identity context school was measured by using the Spatial Continuity of Identity Questionnaire [SCIQ] and peer victimization was measured by using the Revised Olweus Bully / Victim Questionnaire [ROBVQ]. There has been a significant effect of social anxiety, loneliness and rumination on identity context school and peer victimization. When adolescents were socially anxious, ruminated more or felt more lonely, this was accompanied by a weaker identity in the context of school. Furthermore, a significant effect was found of social anxiety, loneliness and rumination on peer victimization. Adolescents felt more victimized when they were socially anxious, ruminated more or felt more lonely. Lastly, the results showed that adolescents felt more victimized when they had a weak identity within the context school.

Keywords: identity school, victimization, sociale anxiety, loneliness, rumination, adolescents

Samenvatting

In dit onderzoek is het effect van sociale angst, eenzaamheid in relaties met leeftijdsgenoten en piekeren op domein gebonden identiteit school en gepest worden, onderzocht. Verder is het verband tussen domein gebonden identiteit school en gepest worden, onderzocht. De onderzoeksteekproef bestond uit 513 middelbare scholieren (12-16 jaar) van verschillende middelbare scholen in Nederland uit de eerste en tweede klas van het Hoger Algemeen Voortgezet onderwijs [HAVO], Voorbereidend Wetenschappelijk onderwijs [VWO] en Gymnasium. Sociale angst en piekeren werden gemeten met de Nederlandse versie van de Screen for Child Anxiety Related Emotional Disorders [SCARED-NL] en eenzaamheid in relaties met leeftijdsgenoten werd gemeten met de Leuvense Eenzaamheidsschaal voor Kinderen en Adolescenten [LEKA]. De domein gebonden identiteit school werd gemeten met behulp van de Spatial Continuity of

Identity Questionnaire [SCIQ] en gepest worden werd gemeten met de Revised Olweus Bully / Victim Questionnaire [ROBVQ]. Uit dit onderzoek bleek dat er een effect was van sociale angst, eenzaamheid en piekeren op domein gebonden identiteit school en gepest worden. Wanneer adolescenten sociaal angstiger waren, piekerden of zich eenzamer voelden, ging dit samen met een zwakkere domein gebonden identiteit school. Verder is er een effect van sociale angst, eenzaamheid en piekeren gevonden op gepest worden. Adolescenten voelden zich meer gepest, wanneer deze sociaal angstiger waren, meer piekerden of een hogere eenzaamheid ervoeren. Bovendien kwam uit de resultaten naar voren dat adolescenten zich meer gepest voelden wanneer zij een zwakkere identiteit binnen het domein school hadden.

Trefwoorden: identiteit school, gepest worden, sociale angst, eenzaamheid, piekeren, adolescenten

Het Effect van Sociale Angst, Eenzaamheid en Piekeren op Domein Gebonden
Identiteit School en Gepest Worden

Identiteit

Identiteit kan gezien worden als het eigen verhaal dat iemand heeft over zichzelf als persoon in verschillende maatschappelijke contexten (Van Hoof & Raaijmakers, 2002). Identiteitsontwikkeling is een levenslang proces, maar de periode waarin het zich voor het eerst openbaart, is de adolescentie (Van Hoof & Raaijmakers, 2002). De ontwikkeling van de identiteit is een wederkerig proces tussen de psychologie van het individu en zijn sociale omgeving (Erikson, 1968). Met de psychologie van het individu wordt het voelen, kennen, streven en het gedrag van een individu bedoeld. Adolescenten zijn onderdeel van meerdere sociale contexten waarin de identiteit wordt gevormd. Naarmate de adolescent opgroeit, zal de ontwikkeling in verschillende situaties leiden tot het ontwikkelen van eenzelfde identiteit in alle sociale contexten, ook wel temporal-spatial continuity genoemd (Van Hoof & Raaijmakers, 2002; Van Hoof, Raaijmakers, Van Beek, Hale III, & Aleva, 2008). De sociale context van adolescenten wordt voor een deel gevormd door de school. Hierdoor kan verwacht worden dat de school invloed heeft op de ontwikkeling van identiteit bij adolescenten (Lannegrand-Willems & Bosma, 2006). De school speelt een belangrijke rol in hoe adolescenten zichzelf zien, in hun gedrag en wat de leerprestaties zijn. De resultaten van het onderzoek van Lannegrand-Willems en Bosma (2006) laten zien dat de school context een belangrijke rol speelt in de identiteitsontwikkeling van de leerling. Ze benadrukken dat de ervaringen van school een bron zijn voor de identiteitsontwikkeling bij adolescenten.

Gepest worden

Wanneer de adolescentieperiode wordt vergeleken met de periode daarvoor, kan aangenomen worden dat adolescenten relatief meer omgaan met leeftijdsgenoten en dat deze omgang van meer belang wordt geacht. Indien adolescenten gepest worden, wordt dit in vergelijking met de kindertijd dientengevolge als een groter probleem ervaren (Ghoul, Niwa, & Boxer, 2013). Gebleken is dat het pesten voornamelijk in de vroege adolescentie voorkomt; in de leeftijd van 11 tot 14 jaar (Erath, Flanagan, & Bierman, 2008).

Iemand wordt gepest wanneer hij of zij herhaaldelijk, gedurende langere tijd, wordt blootgesteld aan negatieve handelingen van een of meer personen. De negatieve handelingen kunnen omschreven worden als het opzettelijk schade of ongemak toebrengen aan een ander. Dit kan op verbaal (bedreigingen of beledigingen), fysiek (mishandeling of diefstal) en sociaal vlak (buitensluiten) geuit worden (Olweus, 1993, zoals geciteerd in Kyriakides, Kaloyirou, & Lindsay, 2006).

Gepest worden kan gevolgen hebben op verschillende levensgebieden; onder andere op het gedrag en het psychische welzijn van adolescenten (Ghoul et al., 2013). Adolescenten die gepest worden hebben meer last van angsten, depressie en onzekerheden in vergelijking met leeftijdsgenoten die niet worden gepest. Daarnaast hebben ze minder vrienden, voelen ze zich veelal alleen en ongelukkig op school en hebben ze vaker een negatief zelfbeeld (Haynie et al., 2001; Salmon, James, Cassidy, & Javaloyes, 2000). Verder hebben ze de neiging om leeftijdsgenoten te vermijden ten gevolge van negatieve sociale ervaringen (Juvonen, Nishina, & Graham, 2000).

Sociale angst en identiteit

Sociale angst wordt gekenmerkt door een constante angst voor schaamte en vernedering in sociale situaties waarin de individu zich bekeken voelt door anderen (Gultekin & Dereboy, 2011). Uit onderzoek blijkt dat er een significante stijging van sociale angst is rond de vroege adolescentie (Mancini, Van Ameringen, Bennett, Patterson, & Watson, 2005). Als een individu zich niet kan handhaven in een sociale omgeving of niet om kan gaan met voor hem negatieve sociale situaties, kan bij deze persoon een identiteitscrisis ontstaan (Gultekin & Dereboy, 2011). Individuen met sociale angstsymptomen kunnen moeite hebben op sociaal-emotioneel gebied en op school. Negatieve schoolervaringen zijn van invloed op de waardering die de adolescent van zichzelf als leerling heeft (Q.A.W. Raaijmakers (persoonlijke communicatie, 4 april, 2014)). Leerlingen met sociale angstsymptomen hebben moeite met het praten voor een groep mensen en hebben een hoger risico op falen, of stoppen met school als gevolg van hun angst (Van Ameringen, Mancini, & Farvolden, 2003).

Sociale angst en gepest worden

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat er een verband bestaat tussen sociale angst en gepest worden. Dit verband is echter niet eenduidig vastgesteld. Zo kan sociale angst worden gezien als een voorspeller van gepest worden, maar kan sociale angst ook worden beschouwd als het effect van het gepest worden (Løhre, 2012; Flanagan, Erath, & Bierman, 2008; La Greca & Harrison, 2005; Craig, 1998). La Greca en Harrison (2005) zien gepest worden als voorspeller voor een hoge mate van sociale angst. Onderzoek van Flanagan, Erath en Bierman (2008) ondersteunt dit door aan te tonen dat gepest worden een significante bijdrage levert aan het ontwikkelen van sociale angst. Anderzijds wijst onderzoek uit dat adolescenten die al angstig zijn, sneller gepest zullen worden dan adolescenten zonder internaliserende- of aanpassingsproblemen (Løhre, 2012). Craig (1998) geeft hierbij aan dat adolescenten die gepest worden over een bepaalde kwetsbaarheid en angst beschikken waardoor zij een makkelijker doelwit vormen om gepest te worden. De pesterijen kunnen deze angstige gevoelens vervolgens

aanwakkeren. Veelvuldig gepest worden kan ervoor zorgen dat de sociale angsten van deze adolescenten verder zullen toenemen (Craig, 1998).

Eenzaamheid en identiteit

Eenzaamheid kan gedefinieerd worden als een negatieve emotionele reactie waarbij er een verschil bestaat tussen het werkelijke sociale interactiepatroon en het gewenste interactiepatroon. Individuen die eenzaam zijn hebben niet per definitie een tekort aan sociale contacten, maar ze ervaren deze contacten als zijnde van slechte kwaliteit (Hawkley et al., 2010, zoals geciteerd in Goosby, Bellatorre, Walsemann, & Cheadle, 2013). Volgens Goossens en Marcoen (1999) ervaren mensen eenzaamheid in verschillende contexten, bijvoorbeeld peer- en oudergerelateerde eenzaamheid. Onderzoek van Hawthorne (2008) laat zien dat eenzaamheid toeneemt gedurende de adolescentie periode. Ladd en Ettekal (2013) beschrijven daarentegen dat adolescenten gemiddeld juist meer eenzaamheid ervaren in de vroege adolescentie dan in de late adolescentie.

Naar het effect van eenzaamheid op identiteit is nog weinig onderzoek gedaan. Meeus, Van de Schoot, Klimstra en Branje (2011) veronderstellen in hun onderzoek dat depressie, angst en eenzaamheid risico's zijn voor het ontwikkelen van een "over-gecontroleerde identiteit". Adolescenten met een over-gecontroleerde identiteit hebben een sterke ego-controle en zijn hier inflexibel in (Meeus et al., 2011). De ego-controle omvat de emotionele en motiverende impulsen en de neiging om deze te uiten. Adolescenten die een over-gecontroleerde identiteit hebben, kunnen zich moeilijk aanpassen aan verschillende contexten en hebben problemen om zich in deze situaties te uiten (Akse, Hale, Engels, Raaijmakers, & Meeus, 2007). Hay en Ashman (2003) beschrijven dat relaties met leeftijdsgenoten invloed hebben op het zelfbeeld en emotionele stabiliteit van de adolescent. Wanneer sprake is van een positieve interactieve relatie ervaren adolescenten minder eenzaamheid en hebben ze meer zelfvertrouwen (Hay & Ashman, 2003).

Eenzaamheid en gepest worden

Uit onderzoek is gebleken dat eenzaamheid bij adolescenten zou kunnen leiden tot gepest worden (Woodhouse, Dykas, & Cassidy, 2012). Crick en Ladd (1993) suggereren dat afgewezen adolescenten, zoals adolescenten die gepest worden, een hogere mate van eenzaamheid rapporteren in vergelijking met leeftijdsgenoten die niet worden afgewezen. Eenzame adolescenten zijn kwetsbaarder en vaker alleen dan adolescenten die niet eenzaam zijn. Hierdoor zijn zij een gemakkelijk doelwit om gepest te worden (Woodhouse et al., 2012). Onderzoek wijst daarnaast uit dat eenzame adolescenten sneller gepest worden door leeftijdsgenoten vergeleken met adolescenten

die niet eenzaam zijn (Berguno, Leroux, McAinsh, & Shaikh, 2004; Cava, Musitu, & Murgui, 2007).

Haynie et al. (2001) stellen dat adolescenten die gepest worden, zich vaker eenzaam voelen op school en minder vrienden hebben. In veel gevallen geven adolescenten zichzelf de schuld van het feit dat ze gepest worden. De neiging om zichzelf de schuld te geven, wordt gerelateerd aan eenzaamheid en hieruit kan geconcludeerd worden dat een indirect verband bestaat tussen eenzaamheid en gepest worden (Ghoul et al., 2013).

Identiteit en piekeren

In dit onderzoek zal voornamelijk ingegaan worden op piekeren, het belangrijkste kenmerk van gegeneraliseerde angst (Kendall & Pimentel, 2003). Piekeren kan worden omschreven als het herhaaldelijk en passief nadenken over de eigen negatieve emoties (Nolen-Hoeksema, 2000). Angstsymptomen bij adolescenten zijn niet alleen voorbehouden aan de klinische populatie, maar komen voor onder adolescenten in de gehele populatie (Hale, Raaijmakers, Muris, Van Hoof, & Meeus, 2008). Hierdoor is het relevant om onderzoek te doen naar de angstsymptomen onder de gehele populatie.

In het onderzoek van Crocetti, Klimstra, Keijsers, Hale III en Meeus (2009) wordt geconcludeerd dat een hoog angstniveau een risicofactor is tijdens de ontwikkeling van identiteit in de adolescentie. Luyckx et al. (2007) beschrijven in hun onderzoek dat de identiteitsontwikkeling gepaard gaat met vele keuzes. Adolescenten die piekeren hebben de overheersende drang om lang na te denken over het maken van keuzes, dit kan de identiteitsontwikkeling bemoeilijken. Wanneer adolescenten met een hoge mate van angst ouder worden, ontstaat er meer onzekerheid over het nemen van beslissingen welke van groot belang zijn tijdens de identiteitsontwikkeling (Akse et al., 2007; Crocetti et al., 2009). In het onderzoek van Akse et al. (2007) wordt aangetoond dat een hoge mate van angst disfunctioneel is en kan leiden tot het ontwikkelen van een overgecontroleerde identiteit (Akse et al., 2007).

Gepest worden en piekeren

Adolescenten die gepest worden, hebben vaker last van angsten en zijn vaker bezorgd dan adolescenten die niet worden gepest (Haynie et al., 2001). Piekeren en gepest worden lijken in eerste instantie aan elkaar gerelateerd te zijn, maar het is tot op heden niet duidelijk op welke manier deze twee zich tot elkaar verhouden en hoe zij elkaar beïnvloeden (Salmon et al., 2000). Enerzijds hebben Shapero, Hamilton, Liu, Abramson, & Alloy (2013) in hun onderzoek aangetoond dat piekeren kan leiden tot gepest worden. Adolescenten die piekeren zijn gevoelig voor afwijzingen, waardoor ze gedrag van anderen snel kunnen opvatten als een afwijzing. Hierdoor lopen ze een groter risico om gepest te worden in vergelijking met adolescenten die niet piekeren.

Anderzijds is uit meerdere onderzoeken het tegenovergestelde gebleken, namelijk dat gepest worden kan leiden tot piekergedachten. Gepest worden zou bij zowel jongens als meisjes kunnen leiden tot internaliserende problemen, zoals piekeren (Ghoul et al., 2013; McLaughlin, Hatzenbuehler, & Hilt, 2009).

Identiteit en gepest worden

Een onderdeel van domein gebonden identiteit school is het zelfbeeld. Gebleken is dat gepest worden zou kunnen leiden tot een laag zelfbeeld, maar een laag zelfbeeld zou er ook voor kunnen zorgen dat adolescenten gepest worden (Verkuyten & Thijs, 2001). Uit een onderzoek van Hawker en Boulton (2000) is gebleken dat het sociale zelfconcept, dus hoe individuen zichzelf zien in relaties met anderen, samenhangt met gepest worden. Negatief denken over zichzelf in het sociale domein onder adolescenten kan gepaard gaan met gepest worden. Over het specifieke domein school is weinig bekend. Omdat er nauwelijks onderzoek is gedaan naar de samenhang tussen domein gebonden identiteit school en gepest worden, is onderzoek hiernaar van groot belang.

Probleemstelling

Aangezien de basis voor de identiteit van een individu wordt gelegd gedurende de adolescentie (Cote & Levine, 1987, zoals geciteerd in Van Hoof & Raaijmakers, 2002) en angststoornissen de meest voorkomende psychiatrische stoornissen zijn die zich voordoen bij kinderen en adolescenten (Rockhill et al., 2010), is het van belang te onderzoeken of de variabelen sociale angst, eenzaamheid in relaties met leeftijdsgenoten en piekeren een effect hebben op de domein gebonden identiteit.

Bekend is dat adolescenten die gepest worden vaker last hebben van angsten en eenzamer zijn dan adolescenten die niet worden gepest (Salmon et al., 2000). Uit onderzoek van Vanhalst, Goossens, Luyckx, Scholte en Engels (2013) komt naar voren dat adolescenten die een hoog niveau van eenzaamheid ervaren, ook zeer hoog scoren op piekeren en sociale angst. De verbanden zijn echter niet eenduidig vastgesteld. Zo kan eenzaamheid bijvoorbeeld gezien worden als een voorspeller van problemen, maar het kan ook worden gezien als een effect van gepest worden. Het effect van de variabelen sociale angst, eenzaamheid in relaties met leeftijdsgenoten en piekeren op gepest worden, wordt in dit onderzoek nader onderzocht.

Wanneer adolescenten laag scoren op identiteit, zal de adolescent kwetsbaarder zijn om gepest te worden, waardoor eerder internaliserende problemen ontstaan (Ghoul et al., 2013). In dit onderzoek zal gekeken worden naar de correlatie tussen domein gebonden identiteit school en gepest worden.

Naar aanleiding van de literatuur wordt verwacht dat een hoge mate van sociale angst, eenzaamheid in relaties met leeftijdsgenoten en piekeren gepaard zal gaan met een lage score op domein gebonden identiteit school en een hoge score op gepest

worden. Daarnaast is de verwachting dat domein gebonden identiteit school en gepest worden in verband staan met elkaar.

Methoden

Steekproef

Aan dit onderzoek hebben 513 scholieren meegedaan. De onderzoeksteekproef bestond uit 152 leerlingen (29.6%) uit de eerste klas en 360 leerlingen (70.2%) uit de tweede klas van het Hoger Algemeen Voortgezet onderwijs [HAVO], het Voorbereidend Wetenschappelijk onderwijs [VWO] en het Gymnasium. De scholieren zijn geselecteerd uit acht middelbare scholen in Nederland. De leerlingen waren tussen de 12 en 16 jaar oud, met een gemiddelde leeftijd van 13.97 jaar ($SD = .68$). De onderzoeksteekproef bestond uit 289 meisjes (56.3%) en 223 jongens (43.5%).

Meetinstrument

Domein gebonden identiteit school. Binnen dit onderzoek werd de context-specifieke identiteit school van adolescenten gemeten. Dit werd gedaan door middel van de Spatial Continuity of Identity Questionnaire [SCIQ] (Van Hoof & Raaijmakers, 2002), subschaal *Hoe ben jij op school?*. Deze schaal meet de mate van positieve of negatieve zelfwaardering van de adolescent als leerling (Van Hoof & Raaijmakers, 2002; Van Hoof et al., 2008). De subschaal bestaat uit 20 items. Uit de factoranalyse van de items bleek dat 23.9% van de variantie verklaard werd door de eerste factor. De factorladingen van de items variëren van $-.15$ tot $.71$. Een voorbeelditem is *'Ik ben onzeker'*. Dit item werd beantwoord op een zevenpuntsschaal: 'Zo ben ik daar helemaal niet' tot 'Zo ben ik daar helemaal' (Van Hoof & Raaijmakers, 2002; Van Hoof et al., 2008). De gemiddelde score op deze schaal in dit onderzoek was 5.30 ($SD = .72$). In dit onderzoek was de betrouwbaarheid (Cronbachs alfa) $.81$.

Gepest worden. Gepest worden werd in dit onderzoek gemeten met de Revised Olweus Bully/Victim Questionnaire [ROBVQ] (Olweus, 1996). De ROBVQ is een vragenlijst die aspecten van pesten en gepest worden meet. De subschaal *Gepest worden* bestaat uit 24 vragen waarbij fysiek, verbaal, indirect, raciaal en seksuele vormen van gepest worden wordt gemeten (Kyriakides et al., 2006). De subschaal bestaat uit 24 vragen. Uit de factoranalyse van de items bleek dat 26.3% van de variantie verklaard werd door de eerste factor. De factorladingen van de items variëren van $.07$ tot $.71$. Een voorbeelditem van deze subschaal is *'Andere kinderen op school hebben mij uitgescholden'*. De items werden beantwoord op een vijf puntsschaal: Het is meerdere keren per week voorgekomen (4), het is één keer per week voorgekomen (3), het is elke maand een keer voorgekomen (2), het is één tot twee keer in de afgelopen drie maanden voorgekomen (1), het is niet voorgekomen in de afgelopen drie maanden (0). Uit eerder onderzoek bleek dat de interne consistentie (Cronbachs alfa) van de

subschaal gepest worden .92 was (Kyriakides et al., 2006). De gemiddelde score in dit onderzoek was .20 ($SD = .28$). De betrouwbaarheid (Cronbachs alfa) in dit onderzoek was .87.

Eenzaamheid in de relaties met leeftijdsgenoten. De Leuvense Eenzaamheidsschaal voor Kinderen en Adolescenten [LEKA] (Marcoen & Goossens, 1992) is een schaal die eenzaamheid meet bij kinderen en adolescenten tussen de 10 en 17 jaar. De schaal bestaat uit vier subschalen met elk 12 items. Uit de factoranalyse van de items bleek dat 51.7% van de variantie verklaard werd door de eerste factor. De factorladingen van de items variëren van .52 tot .79. In dit onderzoek werd enkel gebruikt gemaakt van de subschaal *Eenzaamheid in de relaties met leeftijdsgenoten (EL)*. Met deze subschaal wordt gemeten in hoeverre iemand zich prettig voelt bij, verbonden voelt met of zich geïsoleerd voelt ten opzichte van, zijn of haar leeftijdsgenoten. Een voorbeelditem is *'Ik voel me geïsoleerd van anderen'*. De items werden beantwoord op een vierpuntsschaal: vaak (1), soms (2), zelden (3) en nooit (4). Belangrijk om op te merken is dat adolescenten met een lagere score op deze schaal meer eenzaamheid ervaren. Bij de andere vragenlijsten staat een lagere score op de schaal daarentegen voor een lage uitkomst op de variabele. Om deze reden is de schaal omgepooled. Een lagere score op deze schaal staat hierdoor eveneens voor een lagere uitkomst op eenzaamheid. Uit eerder onderzoek bleek dat de interne consistentie (Cronbachs alfa) van de subschaal .87 was (Marcoen, Goossens, & Caes, 1987). De gemiddelde score in dit onderzoek was 1.47 ($SD = .53$). De betrouwbaarheid (Cronbachs alfa) van de score op basis van de 11 gebruikte items in dit onderzoek was .90.

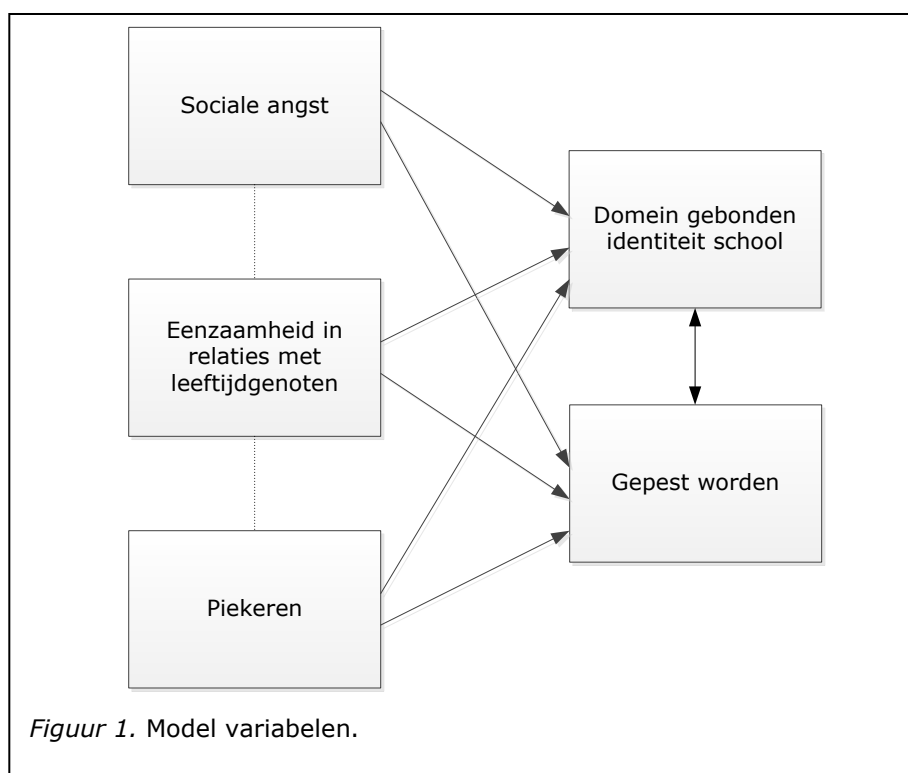
Sociale angst en Piekeren. Piekeren en sociale angst werden gemeten door middel van de zelfrapportage vragenlijst Screen for Child Anxiety Related Emotional Disorders [SCARED-NL] (Muris, Bodden, Hale, Birmaher & Mayer, 2007). De items bestaan uit stellingen over bang-zijn (Egberink, Vermeulen, & Frima, 2007). Deze vragenlijst is bedoeld voor een eerste screening van symptomen van angststoornissen bij kinderen en jongeren. In dit onderzoek werd sociale angst gemeten met de subschaal *Sociale fobie* en piekeren werd gemeten met de subschaal *Gegeneraliseerde angststoornis* (Muris et al., 2007).

Sociale angst. De subschaal van sociale angst bestaat uit vier items. Uit de factoranalyse van de items bleek dat 66.4% van de variantie verklaard werd door de eerste factor. De factorladingen van de items variëren van .77 tot .86. De schaal meet in hoeverre er bij iemand een duidelijke en aanhoudende angst aanwezig is voor situaties waarin men sociaal moet functioneren (Egberink, Vermeulen, & Frima, 2007). Een voorbeelditem van deze subschaal is *'Ik ben niet graag bij onbekende mensen'*. Dit item werd beantwoord op een driepuntsschaal: Bijna nooit (1), soms (2) en vaak (3). Eerder

onderzoek heeft uitgewezen dat de interne consistentie van deze subschaal een Cronbachs alfa van .82 bedraagt (Hale III, Raaijmakers, Muris, & Meeus, 2005). De gemiddelde score in dit onderzoek was 1.77 ($SD = .56$). De betrouwbaarheid (Cronbachs alfa) in dit onderzoek was .83.

Piekeren. De schaal van gegeneraliseerde angst bestaat uit negen items. Uit de factoranalyse van de items bleek dat 44.7% van de variantie verklaard werd door de eerste factor. De factorladingen van de items variëren van .56 tot .76. Aan de hand van deze schaal werd gemeten in hoeverre er bij iemand een buitensporige angst en bezorgdheid aanwezig was met betrekking tot meerdere levensgebieden (Egberink, Vermeulen, & Frima, 2007). Een voorbeelditem van deze subschaal is *'Ik maak me zorgen over de toekomst'*. Dit item werd eveneens beantwoord op een driepuntsschaal: Bijna nooit (1), soms (2) en vaak (3). Uit eerder onderzoek bleek dat de interne consistentie (Cronbachs alfa) van deze subschaal .86 was (Hale III et al., 2005). De gemiddelde score in dit onderzoek was 1.57 ($SD = .44$). De betrouwbaarheid (Cronbachs alfa) in dit onderzoek was .84.

Conceptueel model

Plan van Analyse

In dit onderzoek was sprake van drie onafhankelijke variabelen met continue scores. Met behulp van twee meervoudige regressie analyses werd het effect van de variabelen sociale angst, eenzaamheid in relaties met leeftijdsgenoten en piekeren op respectievelijk de variabelen domein gebonden identiteit school en gepest worden,

getoetst. Bovendien werd de correlatie berekend tussen domein gebonden identiteit school en gepest worden.

Resultaten

Met behulp van twee meervoudige regressie analyses werd het effect van de variabelen sociale angst, eenzaamheid in relaties met leeftijdsgenoten en piekeren op de twee afhankelijke variabelen domein gebonden identiteit school en gepest worden, getoetst. De onderzoeksteekproef waar het meervoudige regressie model betrekking op had, bestond voor alle variabelen uit een totaal van 513 respondenten. Om te onderzoeken of de afhankelijke variabelen domein gebonden identiteit school en gepest worden met elkaar samenhangen, werd een Pearson correlatie analyse uitgevoerd.

Beschrijvende statistiek

Sociale angst werd door de respondenten in deze steekproef gemiddeld bijna nooit tot soms ervaren ($M = 1.77$, $SD = .56$). Tevens ervoeren de respondenten in deze steekproef gemiddeld zelden tot nooit eenzaamheid in relaties met leeftijdsgenoten ($M = 1.47$, $SD = .53$) en piekerden gemiddeld bijna nooit tot soms ($M = 1.57$, $SD = .44$). Op de variabele domein gebonden identiteit scoorden de respondenten in deze steekproef gemiddeld positief ($M = 5.30$, $SD = .72$). Bovendien gaven de respondenten aan gemiddeld een enkele keer tot nooit gepest te worden ($M = .20$, $SD = .27$). Bij de afgenomen vragenlijsten was gemiddeld genomen geen sprake van klinische scores. Bovendien waren de standaard deviaties klein. Hierdoor kan gezegd worden dat het om een normale steekproef gaat.

Het effect van sociale angst, eenzaamheid en piekeren op domein gebonden identiteit school

Het resultaat van model 1 (zie tabel 1) was significant ($R^2 = .41$, $p < .001$). Er was sprake van 41% verklaarde variantie. Dit wordt gekwalificeerd als een sterk en groot effect. Tevens was de bijdrage van de drie afzonderlijke variabelen significant ($p < .001$). Dit betekent dat sociale angst, eenzaamheid in relaties met leeftijdsgenoten en piekeren een effect hadden op de domein gebonden identiteit school. De variabelen sociale angst ($\beta = -.18$), eenzaamheid ($\beta = -.28$) en piekeren ($\beta = -.32$) hingen negatief samen met de afhankelijke variabele. Er is echter geen duidelijke grootste voorspeller aan te wijzen, omdat de waarden van de gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten van de drie onafhankelijke variabelen redelijk dicht bij elkaar liggen. Meer piekeren gaat gepaard met een zwakkere identiteit op het domein school. Adolescenten die een hogere sociale angst ervaren, hebben eveneens een zwakkere identiteit op het domein school. Bovendien gaat meer eenzaamheid gepaard met een zwakkere identiteit op het domein school.

Het effect van sociale angst, eenzaamheid en piekeren op gepest worden

Uit model 2 (zie tabel 1) van de meervoudige regressie analyse bleek dat sociale angst, piekeren en eenzaamheid in relaties met leeftijdsgenoten een effect hadden op gepest worden en gezamenlijk 18% van de variantie verklaarden ($R^2 = .18, p < .001$). Dit is een medium effect. De variabele sociale angst ($\beta = -.15$) hangt negatief samen met gepest worden. Adolescenten die een hogere mate van sociale angst ervaren, voelen zich minder snel gepest. Eenzaamheid ($\beta = .34$) en piekeren ($\beta = .19$) hebben daarentegen een positief effect op gepest worden. Adolescenten die eenzamer zijn, voelen zich sneller gepest. Wanneer adolescenten meer piekeren, voelen zij zich eveneens sneller gepest. Van de onafhankelijke variabelen is eenzaamheid de grootste voorspeller, want deze variabele heeft de grootste gestandaardiseerde regressiecoëfficiënt.

Tabel 1

Meervoudige Regressie Analyses met Voorspellers Sociale angst, Eenzaamheid in relaties met leeftijdsgenoten en Piekeren op Domein Gebonden Identiteit School en Gepest Worden (N=513)

	Variabele	B	SE B	β	p
Model 1	Sociale angst	-.24	.05	-.18	< .001
	Eenzaamheid	-.38	.06	-.28	< .001
	Piekeren	-.52	.07	-.32	< .001
Model 2	Sociale angst	-.07	.02	-.15	.002
	Eenzaamheid	.18	.03	.34	< .001
	Piekeren	.12	.03	.19	< .001

Noot. Model 1=domein gebonden identiteit school: $R^2 = .41, p < .05$. Model 2= gepest worden: $R^2 = .18, p < .05$.

Correlatie tussen gepest worden en domein gebonden identiteit school

Uit de Pearson correlatie analyse bleek dat er een significant verband was tussen gepest worden en domein gebonden identiteit school. Dit verband was zwak en negatief, $r(513) = -.22, p < .001$. Hieruit kan geconcludeerd worden dat adolescenten met een sterke identiteit binnen het domein school zich minder gepest voelen.

Conclusie en discussie

De huidige studie onderzocht het effect van sociale angst, eenzaamheid in relatie tot leeftijdsgenoten en piekeren op domein gebonden identiteit school en gepest worden bij jonge adolescenten. Daarnaast werd de samenhang tussen domein gebonden

identiteit school en gepest worden, bestudeerd. Alle vooraf gestelde hypothesen zijn door de data bevestigd.

Het effect van sociale angst, eenzaamheid en piekeren op domein gebonden identiteit school

Gedurende de adolescentie wordt de basis gelegd voor de identiteit. De schoolomgeving van de adolescent speelt hierbij een grote rol (Lannegrand-Willems & Bosma, 2006). Voorafgaand aan dit onderzoek werd gedacht dat eenzaamheid in relaties met leeftijdsgenoten, sociale angst en piekeren van invloed zouden kunnen zijn op de domein gebonden identiteit school. Wanneer een adolescent zich eenzaam voelt, veel piekert of sociaal angstig is gaat dit samen met een zwakkere domein gebonden identiteit school, zoals ook blijkt uit dit onderzoek. Dit betekent dat de adolescenten die eenzamer zijn, meer piekeren en/of sociale angst ervaren, een lagere zelfwaardering hebben binnen de context van de school.

Het effect van sociale angst, eenzaamheid en piekeren op gepest worden

Salmon et al. (2000) beschrijven dat adolescenten die gepest worden vaker last hebben van eenzaamheid en angsten dan adolescenten die niet gepest worden. Craig (1998) stelt in zijn onderzoek dat gepest worden ervoor kan zorgen dat sociale angst bij adolescenten zal toenemen. Zoals verwacht is er voor de variabelen eenzaamheid in relaties met leeftijdsgenoten, sociale angst en piekeren een effect gevonden op gepest worden. Dit wil zeggen dat adolescenten die veel piekeren, sociale angst ervaren en/of zich gemiddeld meer eenzaam voelen dan leeftijdsgenoten, ervaren dat ze vaker gepest worden.

Identiteit en gepest worden

Uit de literatuurstudie blijkt dat het sociale domein, de manier waarop individuen zichzelf zien in relaties met anderen, samenhangt met gepest worden. Het is echter onbekend of de manier waarop adolescenten zichzelf zien in relaties met anderen binnen de schoolsituatie, samenhangt met gepest worden. Uit dit onderzoek is gebleken dat er een negatieve correlatie is tussen domein gebonden identiteit school en gepest worden. Adolescenten die een sterkere identiteit op het domein school hebben, voelen zich minder gepest. Deze samenhang zou ook kunnen verklaren waarom de variabelen sociale angst, eenzaamheid in relaties met leeftijdsgenoten en piekeren een effect laten zien op zowel domein gebonden identiteit school als gepest worden.

De effecten die gevonden zijn tijdens deze studie, komen overeen met de effecten zoals beschreven in de literatuur. Dit kan verklaard worden doordat er tijdens dit onderzoek gebruik is gemaakt van een steekproef die niet afwijkt van de normale populatie. Verder kan gesteld worden dat deze studie een hoge betrouwbaarheid heeft.

Dit blijkt uit het feit dat de verschillende vragenlijsten waarvan gebruik is gemaakt gedurende deze studie, een grote betrouwbaarheid laten zien.

Wat opvalt is dat in model 1 (zie tabel 1) van de meervoudige regressie analyse de onafhankelijke variabelen ongeveer gelijke voorspellende waardes laten zien. Uit model 2 (zie tabel 1) blijkt daarentegen dat de variabele eenzaamheid een beduidend grotere voorspeller is dan de variabelen sociale angst en piekeren. De literatuurstudie ondersteunt de gevonden voorspellende waarde van eenzaamheid op gepest worden. Daarnaast liet de literatuurstudie al zien dat er nog veel onduidelijkheden zijn met betrekking tot het verband tussen sociale angst en piekeren met gepest worden. Verder onderzoek is nodig om inzicht te krijgen in het verband tussen deze variabelen.

Een ander opvallend verschil tussen de twee meervoudige regressies is de verklaarde variantie. Model 1 (zie tabel 1) laat een groot effect zien, terwijl bij model 2 (zie tabel 1) gesproken kan worden van een medium effect. Hierbij kan de vraag gesteld worden welke andere factoren nog meer een rol spelen in het verklaren van het effect. Om deze vraag te beantwoorden is verder onderzoek nodig.

Literatuur

- Akse, J., Hale III, W. W., Engels, R. C., Raaijmakers, Q. A., & Meeus, W. H. (2007). Stability and change in personality type membership and anxiety in adolescence. *Journal of Adolescence, 30*, 813-834. doi:10.1016/j.adolescence.2006.09.007
- Berguno, G., Leroux, P., McAinsh, K., & Shaikh, S. (2004). Children's experience of loneliness at school and its relation to bullying and the quality of teacher interventions. *The Qualitative Report, 9*, 483-499. Gevonden op <http://www.nova.edu/ssss/QR/QR9-3/berguno.pdf>
- Cava, M. J., Musitu, G., & Murgui, S. (2007). Individual and social risk factors related to overt victimization in a sample of Spanish adolescents. *Psychological Reports, 101*, 275-290. doi:10.2466/pr0.101.1.275-290
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2014), *VO; leerlingen, onderwijssoort in detail, leerjaar*. Voorburg, Nederland: Centraal Bureau voor de Statistiek
- Craig, W. M. (1998). The relationship among bullying, victimization, depression, anxiety, and aggression in elementary school children. *Personality and Individual Differences, 24*, 123-130. doi:10.1016/S0191-8869(97)00145-1
- Crick, N. R., & Ladd, G. W. (1993). Children's perceptions of their peer experiences: Attributions, loneliness, social anxiety, and social avoidance. *Developmental Psychology, 29*, 244. doi:10.1037/0012-1649.29.2.244
- Crocetti, E., Klimstra, T., Keijsers, L., Hale III, W. W., & Meeus, W. (2009). Anxiety trajectories and identity development in adolescence: A five-wave longitudinal study. *Journal of Youth and Adolescence, 38*, 839-849. doi:10.1007/s10964-008-9302-y
- Egberink, I. J. L., Vermeulen, C. S. M., & Frima, R. M. (28 april 2014). COTAN beoordeling 2007, Screen For Child Anxiety Related Emotional Disorders-NL, SCARED-NL. Bekeken via www.cotandocumentatie.nl
- Erath, S. A., Flanagan, K. S., & Bierman, K. L. (2008). Early adolescent school adjustment: Associations with friendship and peer victimization. *Social Development, 17*, 853-870. doi:10.1111/j.1467-9507.2008.00458.x
- Erikson, E. H. (1968). Identity: Youth and crisis. *New York: Norton*
- Flanagan, K. S., Erath, S. A., & Bierman, K. L. (2008). Unique associations between peer relations and social anxiety in early adolescence. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology, 37*, 759-769. doi:10.1080/15374410802359700
- Ghoul, A., Niwa, E. Y., & Boxer, P. (2013). The role of contingent self-worth in the relation between victimization and internalizing problems in adolescents. *Journal of adolescence, 36*, 457-464. doi:10.1016/j.adolescence.2013.01.007
- Goosby, B. J., Bellatorre, A., Walsemann, K. M., & Cheadle, J. E. (2013). Adolescent

- loneliness and health in early adulthood. *Sociological Inquiry*, 83, 505-536.
doi:10.1111/soin.12018
- Goossens, L., & Marcoen, A. (1999). Adolescent loneliness, self-reflection, and identity: From individual differences to developmental processes. In K. J. Rotenberg, & S. Hymel (Eds.), *Loneliness in childhood and adolescence* (pp. 225-243). Cambridge, England: Cambridge University Press
- Gultekin, B. K., & Dereboy, I. F. (2011). The prevalence of social phobia, and its impact on quality of life, academic achievement, and identity formation in university students. *Turkish Journal of Psychiatry*, 22, 1-8. Gevonden op <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/21870304>
- Hale III, W. W., Raaijmakers, Q., Muris, P., & Meeus, W. I. M. (2005). Psychometric properties of the screen for child anxiety related emotional disorders (SCARED) in the general adolescent population. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 44, 283-290. doi:10.1097/00004583-200503000-00013
- Hale III, W. W., Raaijmakers, Q., Muris, P., Van Hoof, A., & Meeus, W. (2008). Developmental trajectories of adolescent anxiety disorder symptoms: A 5-year prospective community study. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 47, 556-564. doi:10.1097/CHI.0b013e3181676583
- Hay, I., & Ashman, A. F. (2003). The development of adolescents' emotional stability and general self-concept: The interplay of parents, peers, and gender. *International Journal of Disability, Development and Education*, 50, 77-91. doi:10.1080/1034912032000053359
- Hawker, D. S. J., & Boulton, M. J. (2000). Twenty years' research on peer victimization and psychological maladjustment: A meta-analytic review of cross-sectional studies. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 41, 441-455. doi:10.1111/1469-7610.00629
- Hawthorne, G. (2008). Perceived social isolation in a community sample: Its prevalence and correlates with aspects of peoples' lives. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 43, 140-150. doi:10.1007/s00127-007-0279-8
- Haynie, D. L., Nansel, T., Eitel, P., Crump, A. D., Saylor, K., Yu, K., & Simons-Morton (2001). Bullies, victims, and bully/victims: Distinct groups of at-risk youth. *The Journal of Early Adolescence*, 21, 29-49. doi:10.1177/0272431601021001002
- Juvonen, J., Nishina, A., & Graham, S. (2000). Peer harassment, psychological adjustment, and school functioning in early adolescence. *Journal of Educational Psychology*, 92, 349-359. doi:10.1037//0022-0663.92.2.349
- Kendall, P. C. & Pimentel, S. S. (2003). On the physiological symptom constellation in youth with generalized anxiety disorder [GAD]. *Journal of Anxiety Disorders*, 17,

- 211-221. doi:10.1016/S0887-6185(02)00196-2
- Kyriakides, L., Kaloyirou, C. & Lindsay, G. (2006). An analysis of the revised olweus bully/victim questionnaire using the rasch measurement model. *British Journal of Educational Psychology, 76*, 781-801. doi:10.1348/000709905X53499
- Ladd, G.W., & Ettekal, I. (2013). Peer-related loneliness across early to late adolescence: Normative trends, intra-individual trajectories, and links with depressive symptoms. *Journal of Adolescence, 36*, 1269–1282.
doi:10.1016/j.adolescence.2013.05.004
- La Greca, A. M., & Harrison, H. M. (2005). Adolescent peer relations, friendships, and romantic relationships: Do they predict social anxiety and depression? *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology, 34*, 49-61.
doi:10.1207/s15374424jccp3401_5
- Lannegrand-Willems, L., & Bosma, H. A. (2006). Identity development-in-context: The school as an important context for identity development. *Identity: An International Journal of Theory and Research, 6*, 85–113.
doi:10.1207/s1532706xid0601_6
- Luyckx, K., Soenens, B., Berzonsky, M. D., Smits, I., Goossens, L., & Vansteenkiste, M. (2007). Information-oriented identity processing, identity consolidation, and well-being: The moderating role of autonomy, self-reflection, and self-rumination. *Personality and Individual Differences, 43*, 1099-1111.
doi:10.1016/j.paid.2007.03.003
- Løhre, A. (2012). The impact of loneliness on self-rated health symptoms among victimized school children. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health, 6*, 1-7. doi:10.1186/1753-2000-6-20
- Mancini, C., Van Ameringen, M., Bennett, M., Patterson, B., & Watson, C. (2005). Emerging treatments for child and adolescent social phobia: A review. *Journal of Child and Adolescent Psychopharmacology, 15*, 589–607.
doi:10.1089/cap.2005.15.589
- Marcoen, A., & Goossens, L. (1992). Leuvense eenzaamheidsschaal voor kinderen en adolescenten (LEKA). *Leuven: Centrum voor Ontwikkelingspsychologie*.
- Marcoen, A., Goossens, L., & Caes, P. (1987). Loneliness in pre-through adolescence: Exploring the contributions of a multidimensional approach. *Journal of Youth and Adolescence, 16*, 561-577. doi:10.1007/BF02138821
- McLaughlin, K. A., Hatzenbuehler, M. L., & Hilt, L. M. (2009). Emotion dysregulation as a mechanism linking peer victimization to internalizing symptoms in adolescents. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 77*, 894-904.
doi:10.1037/a0015760

- Meeus, W., Van de Schoot, R., Klimstra, T., & Branje, S. (2011). Personality types in adolescence: Change and stability and links with adjustment and relationships: A five-wave longitudinal study. *Developmental Psychology, 47*, 1181-1195. doi:10.1037/a0023816
- Muris, P., Bodden, D., Hale, W. W., Birmaher, B., & Mayer, B. (2007). SCARED NL: Vragenlijst over angst en bang-zijn bij kinderen en adolescenten. *Amsterdam: Boom test uitgevers*.
- Nolen-Hoeksema, S. (2000). The role of rumination in depressive disorders and mixed anxiety/depressive symptoms. *Journal of Abnormal Psychology, 109*, 504-511. doi:10.1037/0021-843X.109.3.504
- Olweus, D. (1996). The Revised Olweus Bully/Victim Questionnaire. *Bergen: Mimeo, Research Center for Health Promotion (HEMIL)*
- Rockhill, C., Kodish, I., DiBattisto, C., Macias, M., Varley, C., & Ryan, S. (2010). Anxiety disorders in children and adolescents. *Current Problems in Pediatric and Adolescent Health Care, 40*, 66-99. doi:10.1016/j.cppeds.2010.02.002
- Salmon, G., James, A., Cassidy, E. L., & Javaloyes, M. A. (2000). Bullying a review: Presentations to an adolescent psychiatric service and within a school for emotionally and behaviourally disturbed children. *Clinical Child Psychology and Psychiatry, 5*, 563-579. doi:10.1177/1359104500005004010
- Shapero, B. G., Hamilton, J. L., Liu, R. T., Abramson, L. Y., & Alloy, L. B. (2013). Internalizing symptoms and rumination: The prospective prediction of familial and peer emotional victimization experiences during adolescence. *Journal of Adolescence, 36*, 1067-1076. doi:10.1016/j.adolescence.2013.08.011
- Van Ameringen, M., Mancini C., & Farvolden, P. (2003). The impact of anxiety disorders on educational achievement. *Journal Anxiety Disorders, 17*, 561-571. doi:10.1016/S0887-6185(02)00228-1
- Vanhalst, J., Goossens, L., Luyckx, K., Scholte, R. H., & Engels, R. C. (2013). The development of loneliness from mid-to late adolescence: Trajectory classes, personality traits, and psychosocial functioning. *Journal of Adolescence, 36*, 1305-1312. doi:10.1016/j.adolescence.2012.04.002
- Van Hoof, A., & Raaijmakers, Q. A. (2002). The spatial integration of adolescent identity: Its relation to age, education, and subjective well-being. *Scandinavian Journal of Psychology, 43*, 201-212. doi:10.1111/1467-9450.00288
- Van Hoof, A., Raaijmakers, Q. A., van Beek, Y., Hale III, W. W., & Aleva, L. (2008). A multi-mediation model on the relations of bullying, victimization, identity, and family with adolescent depressive symptoms. *Journal of Youth and Adolescence, 37*, 772-782. doi:10.1007/s10964-007-9261-8

Verkuyten, M., & Thijs, J. (2001). Peer victimization and self-esteem of ethnic minority group children. *Journal of Community & Applied Social Psychology, 11*, 227-234.
doi:10.1002/casp.628

Woodhouse, S. S., Dykas, M. J., & Cassidy, J. (2012). Loneliness and peer relations in adolescence. *Social Development, 21*, 273-293.
doi:10.1111/j.1467-9507.2011.00611.x